

Natuurvereniging de Bollenstreek

de Duinrel

27ste jaargang, maart 2021

Bestuur John van Velzen; F. Koolhovenstraat 5, 2171 RD Sassenheim
voorzitter telefoon: 06-54661288 of mail: voorzitter@bollenstreek.knnv.nl

penningmeester Jan Plomp; Ambachtstraat 29, 2181 RC Hillegom
telefoon: 0252-516545 of mail: penningmeester@bollenstreek.knnv.nl

secretaris Maud van der Veen; Langevelderlaan 9, 2204 BB Noordwijk
telefoon: 06-11098194 of mail: secretaris@bollenstreek.knnv.nl

ledenadministratie Maud van der Veen
mail: ledenadministratie@bollenstreek.knnv.nl

algemeen lid Agaat Mesman; Dopheidestraat 38, 2165 VP Lisserbroek
telefoon: 0252-503039 of mail: agaat@quicknet.nl

Redactie Thomas van Haaster, Annelies Moolenaar en Cees Timmermans;
de Duinrel Avenbeeck 87, 2182 RV Hillegom
telefoon: 0252-516997 of mail: deduinrel@gmail.com

webredacteur mail: webmaster@bollenstreek.knnv.nl

Excursiecommissie Agaat Mesman, Jan Bischoff Tulleken, Lidy van der Salm, Jan Plomp
en Jos van Schie

Waarnemingen Sarah Humphrey; Geestburg 6, 2171 DM Sassenheim
telefoon: 0252-755156 of mail: vogelsbollenstreek@gmail.com

Milieuoverleg Nico Groen; Fazantstraat 50, 2162 GM Lisse
Duin- & Bollenstreek telefoon: 0252-410460 of mail: nico.groen@casema.nl

Donateur of lid worden? Maak € 18,00 respectievelijk € 40,25 over op NL32 INGB 00005 61947
t.n.v. KNNV afdeling Bollenstreek te Hillegom o.v.v. 'Donatie' en/of 'Con-
tributie'. Donateurs ontvangen de Duinrel. Leden krijgen daarnaast ook
het blad Natura van de landelijke KNNV. Het lidmaatschap of donateur-
schap starten of beëindigen kan alleen per kalenderjaar. Opzeggen moet
vóór 1 november per brief of e-mail gebeuren bij de ledenadministratie.

ontwerp omslag Thomas van Haaster
ontwerp logo Sarah Humphrey
foto's omslag Voorkant: "Pauw", Frans Bockman
Achterkant: "Ooievaar in eigen tuin", Annelies Moolenaar
Achterkant binnen: "Fopdraadwatje", Jan & Riek Bischoff Tulleken

De volgende Duinrel ver- De Duinrel is het kwartaalblad van Natuurvereniging de Bollenstreek,
schijnt half juni 2021. onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.
De sluitingsdatum voor de De vereniging organiseert activiteiten zoals lezingen en excursies met
kopij is 15 mei 2021. aandacht voor vlinders, vogels, libellen en planten. Informatie over de
vereniging vind je op de website: <https://bollenstreek.knnv.nl>.

De Duinrel, 27ste jaargang, nr. 1, maart 2021

Inhoudsopgave

<i>Van de redactie</i>	2
<i>Jaarverslag 2020 KNNV de Bollenstreek aan de landelijke KNNV</i>	3
<i>Nieuwe website voor KNNV de Bollenstreek</i>	4
<i>Raadsel van de week</i>	4
<i>De ideale tuin</i>	6
<i>Bos in eigen tuin</i>	10
<i>Hillegom op de LiveAtlas-kaart</i>	14
<i>Drie kavels BMP vogeltellingen voor SOVON</i>	17
<i>Huiswaluwenkolonie aan de Leidsestraat te Hillegom</i>	24
<i>Wintertelling Ooievaars januari 2021</i>	27
<i>Winterse Ooievaars in Lisse</i>	29
<i>Natuurinventarisaties Tespelduyn 2021</i>	30
<i>Gedicht: Fatsoenlijk knokken</i>	33
<i>Waarnemingen 11 november 2020 t/m 10 februari 2021</i>	34

Van de redactie

Door: Annelies Moolenaar, Cees Timmermans en Thomas van Haaster

Als een Pauw zo trots, presenteren wij u de nieuwe Duinrel! Hier moet u zijn, wilt u wat te weten komen over Korstjes, Vaagjes en Veegjes! Onze leden halen weer van alles uit de kast, om elkaar wat bij te spijkeren nu het helaas ontbreekt aan excursies. Het enige waarvoor nog groepsgewijs het veld in wordt gegaan, is de maandelijks inventarisatieronde op Landgoed & Golfbaan Tespelduyn. In dit nummer een verslag over de telronde in het kader van mossen en korstmossen.

We zijn allen meer aan huis gebonden dan ons lief is en de blik is op de eigen omgeving gericht. Maar hoe krijg je nou meer soorten in je tuin dan enkel een aan leverworst verslaafde Ooievaar? In dit nummer kunt u lezen hoe je van je tuin een mooie, groene oase kunt maken, aantrekkelijk voor alles wat leeft.

Tellen, tellen en nog eens tellen. Dit als een gezonde tegenhanger bij het mantra van *“testen, testen en nog eens testen”*. En dat kan je dus ook gewoon doen bij je blokje om, nog voor de avondklok ingaat. Voer je vaste rondje in bij de SOVON LiveAtlas en al die gewone waarnemingen, zoals een zingende Roodborst of Zanglijster in eigen buurt, worden meegeteld in het grote geheel van wat er in Nederland voorkomt. Hoe nuttig het is, dat soorten worden geteld, blijkt ook maar weer uit het verslag over broedende Huiszwaluwen bij een oude bollenschuur in Hillegom. Daardoor is de noodzaak van alternatieve huisvesting aangetoond. En zo raken we dus gelukkig niet uitgeteld als het om de Huiszwaluwen in de Bollenstreek gaat.

Ook het aantal deelnemers van het “Raadsel van de week” worden geteld en zo te zien doen aardig wat leden mee. Het is een leuke manier om met elkaar betrokken te blijven zolang er geen excursies zijn. En zo ook met de “Foto van de maand”-verkiezingen op onze kraakverse nieuwe website: <https://bollenstreek.knnv.nl>.

Door de beperkingen rondom COVID-19 ontbreekt in dit nummer echter het jaarverslag van onze voorzitter, het financiële jaaroverzicht van onze penningmeester en de uitnodiging voor de Algemene Ledenvergadering. Maar om niet helemaal met lege handen aan te komen, heeft onze secretaris het jaarverslag aan de landelijke KNNV aangeleverd.

We zijn blij met weer zoveel kopij, waardoor dit nummer zelfs het maximale aantal pagina's telt, en hopen dat u er weer een aantal fijne uurtjes mee beleven zal!

Jaarverslag 2020 KNNV de Bollenstreek aan de landelijke KNNV

Door: Maud van der Veen

KNNV de Bollenstreek heeft een bijzonder jaar achter de rug, zoals iedereen natuurlijk. Corona heeft veel invloed gehad op de lezingen en excursies, maar ook de kopij voor de Duinrel veranderde daardoor.

In 2020 hebben we uiteindelijk nog 10 activiteiten georganiseerd. Steeds hebben we de afweging gemaakt hoe we met de coronaregels in het achterhoofd toch nog iets konden organiseren. Gezamenlijk autovervoer was niet meer mogelijk, we bleven dus in de buurt. Groepen mochten niet te groot worden, dus splitsten we ons op. Regelmatig merkten we echter dat anderhalve meter afstand houden met een fototoestel in de hand toch wel moeilijk was. Uiteindelijk hebben we in oktober besloten geen excursies meer te organiseren.

In plaats daarvan hebben we het “Raadsel van de week” georganiseerd. Elke week publiceren we een foto met de vraag: “Wat is dit?”. Kleine hint erbij en zoeken maar. Aan het eind van de week publiceerden we de oplossing met uitleg op de website. We kregen een regelmatige stroom van gemiddeld 15 inzenders per week, die afhankelijk van hun expertise de vraag beantwoordden. Totaal deden in 2020 ongeveer 30 leden actief mee. We hopen dat we op deze manier een alternatief voor de excursies en lezingen hebben kunnen bieden.

De Duinrel, ons verenigingsblad, verscheen zoals gebruikelijk 4 keer. Omdat er weinig excursieverslagen waren, werd de kopij na een oproep daartoe aangevuld met allerlei verhalen van leden. Fijn om te zien dat we ook op deze manier leuke natuurbelevingen konden delen en van elkaar hebben kunnen leren. We mochten meegenieten van ontwikkelingen in tuinen, bijzondere vondsten en wat uitgebreidere achtergrondartikelen.

We deelden zoals gebruikelijk onze vogelwaarnemingen met elkaar en voerden ze in op de site Waarneming.nl. En tijdens de individuele coronawandelingen voerden we nog veel meer in op allerlei andere gebieden.

We waren betrokken bij het Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek, waar hard gewerkt werd aan het beoordelen van de omgevingsplannen van de gemeenten.

Het leden- en donateursaantal blijft redelijk stabiel, de financiën zijn op orde.

Nieuwe website voor KNNV de Bollenstreek

Door: Benato van der Veen

De KNNV heeft de landelijke en regionale websites vernieuwd, omdat *“de look en feel behoorlijk verouderd waren en omdat de ondersteuning, onderhoud en ontwikkeling stil stonden”*. Er is gekozen om over te stappen naar een andere webbouwer en een nieuw systeem genaamd “Wordpress”. Bij dit systeem is een veel groter aanbod van ‘kant en klare’ toepassingen van bijvoorbeeld een goed werkende agenda voor een beperkt budget en is het systeem voor de webmaster ook gemakkelijker in gebruik.

De afgelopen tijd hebben wij voor KNNV-afdeling de Bollenstreek onze nieuwe website gevuld. Verouderde informatie van de vorige website hebben we niet overgezet. Vanaf 15 februari 2021 zijn we overgegaan op de nieuwe website. U kunt er de komende tijd de oplossingen van het “Raadsel van de week” zien en stemmen op de “Foto van de maand”. Zodra we weer met elkaar naar buiten mogen, kunt u er ook weer het excursieprogramma zien.

Het nieuwe webadres van onze natuurvereniging is: <https://bollenstreek.knnv.nl>. Mocht u nog suggesties of vragen hebben, dan kunt u contact met mij opnemen via webmaster@bollenstreek.knnv.nl t.a.v. Benato van der Veen.

Raadsel van de week

Door: Maud van der Veen

Corona stuurt ons excursieprogramma aardig in de war. Met grote groepen door de natuur struinen is geen goed idee. We hebben het deze zomer in de “goede” periodes uitgetest, maar afstand houden bij leuke vondsten bleef een probleem. Daarom hebben we het excursieprogramma voorlopig maar stop gezet. Ter compensatie organiseren we nu het “Raadsel van de week”. Elke week sturen we een foto van (een deel) van een leuke vondst. Iedereen kan mee doen. Een goed of fout antwoord doet er eigenlijk niet toe. De zoektocht is het leukst. Zoals iemand al opmerkte: *“De opgaven zijn goed voor de stoffige boeken, die in de kast staan en nu weer eens gebruikt worden”*. Een andere manier is het internet afstruinen, want ook daar is veel te vinden. Al zoekend kom je weer van alles tegen en voor je het weet is er al weer een paar uur verstreken. Alhoewel sommige opgaven niet eenvoudig zijn, zijn ze met enig speurwerk volgens ons wel op te

lossen. Wij vinden het leuk als u uw zoekmethode met ons deelt, dan kunnen we dat bij de oplossing vermelden. Zo kunnen we weer wat van elkaar leren.

We hebben inmiddels ongeveer 20 raadsels op de website gepubliceerd. Wat hebben we zoal de revue laten passeren? Eikenpage als rups, Doodshoofdvlinder, Aardappelbovist, Vuurdoorn, Grutto, Rode eekhoorn, Groot geaderd witje, Bladkoning, Meerkoeten, Zwarte kluifzwam, Zeekat, Sneeuwgorst, Klein hoefblad, Eitjes van de Jacobsvlinder, Eisnoer van de Gewone pad, Zeeklit en Zomereik.

Gemiddeld waren er 10 inzendingen per week. Maar we merken dat meer mensen stilletjes meedoen. Om de winnaar aan te wijzen kijken we naar het juiste antwoord en naar de leukste omschrijving. Die gebruiken we vervolgens om het antwoord te publiceren op de website. Hier en daar hebben we er nog wat extra uitleg bijgevoegd.

Hoe kom je nu tot een antwoord? Een paar voorbeelden:

- De rups van de Eikenpage met de hint dat hij onder een eikenbom lag. Hij was moeilijk, omdat je niet meteen ziet dat het een rups van een vlinder is. Maar als je eenmaal op dat spoor zit en zoekt naar vlinders in eikenbomen, lukt het wel. Alhoewel Dennenscheerder, Eikenprocessierups en de rups van de Kleine beer er kennelijk op lijken.
- Een foto van een “oliebol” met de hint dat in de naam van “de oliebol” een levensmiddel voorkomt. Als je op het idee komt dat het een oudere paddenstoel is, kom je met enig zoeken wel bij de Gele aardappelbovist uit. Maar de Peervormige stuifzwam had ook zeker een levensmiddel in zijn naam.
- Een snavel, maar van wie? Het begin van het kopje en de kleur van de snavel gaven al wat informatie. Er zijn niet zoveel vogels met zo’n lange spitse snavel en zo’n gelige kleur. Watersnip en Grutto waren serieuze kandidaten, maar het was de Grutto.
- En dan een brede harige pluim! Tja, eekhoorn is dan al snel een goed idee, maar welke eekhoorn is het dan? De Grijs of de Rode? Het was uiteindelijk de inheemse Rode eekhoorn.
- De detailopname van een vliedervleugel was een prachtige foto. Als een glas-in-loodraampje dat nog gekleurd moet worden, schreef iemand. Ja, het waren de prachtige zwarte nerven van het Groot geaderd witje. Alhoewel dus niet meer zo veel voorkomend in Nederland toch voor velen nog herkenbaar.
- Een zielig vogeltje, dat in de herfst uit de lucht gevallen leek te zijn. Vast een doortrekker denk je dan. En ja, dat klopt. Bladkoninkjes vallen in Ter-

schelling regelmatig binnen als ze vanuit hun broedgebied in de Taiga in Siberië op weg naar het zuiden zijn, wist een doorgewinterde vogelaar te melden. Dat klopte dus. Maar het Goudhaantje werd ook veel genoemd.

- Een fraaie doorschijnende sculptuur met zwarte stippen bleek een snoer van eieren van de Gewone pad te zijn. Ik heb er lang naar gekeken, maar had geen flauw idee. Maar met de hint dat het glinstert in het water, bleken velen het gelukkig wel te weten. Padden leggen snoeren, kikkers leggen klonten dril.
- En dan de strandvondsten. Alhoewel we allemaal dicht bij zee wonen, blijven het toch moeilijke beesten. Knotszakpijp, Ruwe zakpijp en de eieren van de Zeekat zijn voor van alles uitgemaakt. Wulken, Gemberwortels, Katvisjes en Kokkelvlees. Er is toen wel erg hard gezocht met gelukkig hier en daar een goed antwoord. Het leuke daarvan is dat je bij je volgende strandwandeling heel anders kijkt naar al die vreemde beestjes op het strand.

Ik hoop dat we elkaar de komende tijd nog steeds kunnen boeien met raadselachtige foto's en een leuke uitleg. Als u een idee heeft voor een raadsel, stuur het op. En als je in eerste instantie niet zomaar herkent wat je ziet, kun je er met enig speurwerk echt wel achter komen. En als het antwoord niet goed is, heb je toch weer wat geleerd. En wellicht heeft u toch een leuke zoektocht gehad. Zolang de excursies nog uit den boze zijn, gaan we door met het "Raadsel van de week".

De ideale tuin

Door: John van Velzen

Wat is dat toch met die tuinen in Nederland? Als verlengstuk van de woonkamer zou het toch heerlijk moeten zijn om deze "tweede huiskamer" anders in te richten dan binnen. Die woonkamer binnen ken je wel dus zou het heerlijk moeten zijn om buiten een heel ander gevoel te creëren, maar toch....

Bent u het fietspad langs het kanaal van het Groene kerkje in Oegstgeest naar Rijnsburg wel eens afgefietst? Daar zijn ruim 50 zeer luxe woningen gebouwd. Deze woningen bezitten enorme langgerekte tuinen (ca. 30 meter) richting het kanaal. Van die 50 woningen hebben er ca. 5 een mooie plantentuin gemaakt. De andere 45 woningen hebben tuinen die bestaan uit héél veel tegels, opvallend veel kunstgras, steriele muurtjes en een verdwaalde plant. Zou me niet verbazen als die ook van plastic is. Je zal die toch eens water moeten geven. Dit geeft toch

wel het gevoel dat veel mensen weinig met groen op hebben en ver van de natuur af staan.

Alle tuinen in Nederland samen hebben ongeveer de oppervlakte van de Veluwe. Dat is heel serieus uitgerekend. Dat is een enorme oppervlakte. Daar liggen dus ook enorme kansen om iets voor de natuur en onze medeschepselen (terug) te doen. We weten immers allemaal dat we het niet meer van agrarische gebieden moeten hebben. Daar zijn, door gebruik van pesticiden, te veel drijf- en kunstmest, te frequent maaien vergeleken bij 25 jaar terug, nauwelijks nog insecten, vogels en andere levende wezens te vinden. Natuur vinden we tegenwoordig vooral in stedelijk gebied. Logisch lijkt dat niet, want bebouwd gebied is door de vele gebruikers van tuin en weg altijd onrustig. Maar daar waar we het platteland vaak als verloren moeten beschouwen, biedt bebouwde ruimte toch meer schuil- en nestgelegenheid en voedsel. En als leden van een natuurvereniging vinden we dat natuurlijk heel belangrijk.

De ideale tuin van John (John van Velzen)

Veel gemeenten in Nederland werken momenteel in samenwerking met het IVN via allerlei projecten als Groen Dichterbij, Samen aan de Slag en de Groene Kanskaart aan het ontwikkelen van meer bewustwording bij de inwoners. Hoe ma-

ken we een tuin meer biodivers, groener, meer geschikt voor het nieuwe warme en natte klimaat en meer geschikt voor onze medeschepselen. Want, los van enige opstekers, gaat het gemiddeld met onze medebewoners niet best. Als we in ca. 25 jaar 75% van ons volume aan insecten kwijt zijn geraakt moeten we daar toch echt en heel serieus van schrikken. En als we insecten kwijtraken raken we automatisch ook veel vogels en andere soorten kwijt. Deze grote problemen moeten we ook groot aanpakken. Daar zijn overheidsinstanties en natuurverenigingen (zij het erg traag) ook wel mee bezig. Voor ons voert dat vaak te ver. Maar laten we daarom eens klein beginnen en een blik werpen op onze eigen tuin. Een ieder kan zijn steentje bijdragen toch?

Hoe minder verharding, hoe mooier de tuin (John van Velzen)

De ideale tuin bestaat niet. Een ieder heeft zijn of haar eigen voorkeur. De één houdt van netjes en aangeharkt. Bij de ander moet het juist wild en zo natuurlijk mogelijk ogen. Maar los van voorkeuren heeft elke groene tuin zijn meerwaarde. Waar kunnen we dan beginnen? Op straatstenen en tegels doet groen het meestal minder goed. Het is dus aan te bevelen overbodige tegels (dus die waar je toch nooit op het terras zit of waar je nooit loopt) te verwijderen. En voilà, het regenwater kan op die plek de grond weer in (goed tegen wateroverlast)! Er kunnen plantjes in (of geef de ruimte aan onkruid want dat heeft voor natuur veel meer-

waarde), de wormen hebben weer wat te eten, daarmee hebben ook de merels weer voedsel en hebben we alweer een kleine gezonde cyclus op gang gebracht.

Wat kunnen we verder doen?

De échte tuinliefhebbers ga ik geen adviezen geven. Die weten het inmiddels zelf wel zo'n beetje. Maar hebt u eigenlijk geen zin in al dat groenonderhoud, doe dan ook zo weinig mogelijk! Tuinonderhoud hoeft niet veel tijd en energie te kosten. Durf te niksen! In een meer natuurlijke tuin hoeft je niet veel te doen. Juist niet spitten, maaien, snoeien, knippen, opruimen, wegvegen en wieden. In een dergelijke tuin gebeuren er spontaan leuke dingen. Dieren krijgen er rust en een kans. Er komen spontaan leuke planten op. De tuin komt vaak dan pas tot leven. Laat oud blad (deels) liggen op plekken waar dat kan. Verteerd blad is heel goed voor het bodemleven. En, lui tuinieren is goed voor de portemonnee.

Tenslotte wat tips en adviezen voor een meer natuurlijke tuin:

- Misschien is er een laaggelegen plek in de tuin waar overtollig regenwater kan worden opgevangen. Trekt kikkers en libellen aan;
- Maak van weggehaalde stenen een stapelmuurtje – daar kruipt van alles in weg;
- Gebruik zoveel mogelijk inheemse planten – kunnen beter tegen ons klimaat en onze insecten hebben er meer aan;
- Plant een boom. Er zijn heel mooie kleine varianten voor een kleine tuin. Ik heb zelf een “Bolesdoorn” en een “Dakmoerbeï” voor de sfeer en de schaduw, en ook voor de vogels, insecten en het klimaat. Het geeft ca. 2 à 3 graden Celsius meer verkoeling dan een parasol;
- Maak een doorgang als die er nog niet is in de schutting voor egels, die zijn weer gek op slakken;
- Kies zoveel mogelijk voor zaden en planten van biologische oorsprong.

Nederlanders hebben een obsessie ontwikkeld voor netjes, aangeharkt en strak. Dat is vaak gebaseerd op gevoel en niet op wat verstandig is. Maak eens een nieuwe afweging en kijk of je met de eigen tuin wat meer voor het dierenleven en het klimaat kunt betekenen. Een terrein terugwinnen zo groot als de Veluwe zal niet gaan lukken, maar elke vierkante meter is er wel één. En wilt u dat wel maar lukt het om welke reden dan ook niet, vraag via de Duinrel anderen eens om advies. Er is altijd wel een lid dat u wellicht op eenvoudige wijze van goede raad kan voorzien. En we hebben nog even voor het voorjaar begint. Dus een heerlijke tijd om er nog eens over na te denken.

Bos in eigen tuin

Door: *Miranda Mesman*

Het IVN wil met het 'Tuiny Forest-project' op zoveel mogelijk plekken in Nederland mini-bosjes plaatsen om zo de biodiversiteit in de leefomgeving te vergroten. Miranda Mesman, projectleider Atlas Leefomgeving, legde zo'n 'tuiny forest' aan in haar voortuin. Lees hoe zij dit aan heeft aangepakt en wat er allemaal bij komt kijken. En wie weet, ga jij ook wel aan de slag met zo'n 'tuiny forest'.

Het begon allemaal in mei. Mijn collega's zijn druk met de lancering van "Check je plek" op Atlas Leefomgeving. Deze tool geeft via één klik een overzicht van de kwaliteit van de leefomgeving van mensen. Met een leuke challenge gaat "Check je plek" op 14 mei van start: "Toerist vanuit eigen huis". Wat kun je zelf doen om je directe leefomgeving te verbeteren? Goeie vraag! Als "Atlasser" kan ik natuurlijk niet meedoen, maar ik wil ook mijn steentje bijdragen. Maar, wat ga ik doen? Aan mijn achtertuin valt weinig eer meer te behalen. Er hangen al insectenkastjes en een vogelhuisje. Het dak van de serre zorgt voor afwatering naar een groot reservoir dat het water langzaam afgeeft aan de bodem. De regenpijp leidt het water van het dak naar de regenton. En mijn beplanting is gevarieerd en bloeit afwisselend van het voorjaar tot in het najaar. Maar wat dan? Het terras weghalen dan maar? Daar maak ik geen vrienden mee binnen mijn gezin.

Iets anders?

Mijn voortuin is een ander verhaal. Daar ben ik niet zo tevreden meer mee. Sommige planten doen het niet meer zo goed of zijn juist te groot geworden. Mijn voortuin valt ook best wel uit de toon vergeleken met andere voortuinen. Niet netjes aangeharkt, want van mij mogen alle blaadjes en takjes gewoon blijven liggen. Dat is goed voor de bodem en bodemdieren. Brandnetels mogen ook gewoon blijven groeien, die trekken namelijk vlinders aan. Het ontbreekt eigenlijk aan een plan voor de voortuin.

Mini-bos in mijn voortuin?

In een nieuwsbrief lees ik over het "Tuiny Forest"-project. Het IVN wil op zoveel mogelijk plekken in Nederland mini-bosjes plaatsen. Deze bosjes dragen bij aan het verhogen van de biodiversiteit. Zou dat ook in mijn voortuin kunnen, vraag ik me af. Zo groot is mijn voortuin nu ook weer niet. In ons gezin neem ik de tuin voor mijn rekening, maar ik overleg nog wel met mijn partner of hij het ook een leuk idee vindt. Via de website van IVN vind ik de juiste informatie en word ik nog

enthousiaster. Ik lees dat een 'tuiny forest' uit vijf inheemse bomen en heesters, en een zakje inheemse zaden voor één- en tweejarige planten bestaat. Die moet je dan dicht bij elkaar planten op zes vierkante meter om het bosje extra snel te laten groeien. Zo krijg je binnen twee jaar een kleine wildernis in je tuin. Deze biedt bescherming aan vogels, geeft voedsel aan nectar slurpers en diertjes kunnen zich er voortplanten. Klinkt mooi, en met zes vierkante meter tuin moet dat zeker passen. Je kunt de bomen en struiken immers zo groot laten groeien als jij wilt.

De voortuin is afgekaderd waar het mini-bos moet komen (Miranda Mesman)

Aan de slag!

Ik plaats een bestelling en even later volgt de online instructie in mijn mailbox. Wanneer moet je wat klaar hebben en hoe pak je het aan? Zo lees ik dat het han-

dig is om vooraf een beplantingsplan te maken. Dan weet je waar wat komt in je tuin. Ik maak een schets en in mijn tuin markeer ik met een touw de plek waar mijn 'tuiny forest' gaat komen. Alle planten binnen die markering verplaats ik of verwijder ik. Mijn 'wilde' plannen blijven niet onopgemerkt. Er lopen best veel mensen langs onze voortuin en regelmatig stellen ze vragen. Een dorp blijft een dorp. Ik kan niet nalaten om uit te leggen waarom ik dit doe en waar het goed voor is. Want het is toch heel mooi dat je met je eigen tuin kan bijdragen aan een groenere leefomgeving voor iedereen.

Nog even geduld...

Ik moet nog even geduld hebben. Mijn pakket zal niet voor november arriveren. Want de boompjes in het pakket kun je het beste planten als ze geen bladeren dragen, in de late herfst/winter dus. Ze zijn dan in rust en hebben een grotere kans om goed aan te slaan. Ik lees in de online instructie dat voordat je moet gaan planten, je de bodem goed voor moet bereiden. De bodem ompspitten, dat gaat bij mij vast een klein slagveld worden. Dat is een nadeel als je veel regenwormen in je bodem hebt rondkruipen. En ik lees dat het handig is om bij het ompspitten wat compost toe te voegen, zodat er voldoende voedingsstoffen beschikbaar zijn.

Pakket bezorgd!

En eindelijk is het zover. Op 12 november levert een bezorger mijn pakket af. In de handleiding lees ik dat het zo snel mogelijk de grond in moet. Dat wordt nog een uitdaging. Het is buiten al donker, te donker om een 'tuiny forest' te planten. Maar de volgende dag moet ik werken, dus dat wordt ook lastig. Je moet iets voor een 'tuiny forest' over hebben. Dus voor dag en dauw zet ik mijn wekker en wacht ik op het eerste daglicht. De meeste tijd ben ik kwijt aan het spitten van een plantgat. Wel een dankbare taak, want daarna gaat het planten vrij eenvoudig. Plant erin, grond weer aanvullen en klaar! De bomen en struiken dek ik vervolgens af met bladeren die ik de afgelopen weken speciaal voor dit doel verzamelde. Als het planten klaar is, kan er worden gezaaid. Daar zal ik voorlopig nog weinig van gaan zien, tenzij het zo warm blijft als de afgelopen tijd. In een uur is de klus geklaard en kan ik aan het werk. En nu wachten maar...

IJverige zangvogels

Naast het minibosje staat een Pruim. Daar heb ik vetbollen voor vogels in hangen. Heel erg leuk, al die vogels in je tuin. Halsbandparkieten, Kauwen, Spreeuwen, zij slopen de vetbollen in korte tijd. Pimpel- en Koolmezen, Roodborstjes en Vinken doen het wat rustiger aan. Waar ik niet aan heb gedacht, is dat die kleine zangvogels ook regelmatig op de grond de restjes van vetbollen opruimen. Tja, daar lig-

gen nu ook de verse zaden van mijn pakket. Het zou dus zo maar kunnen dat een deel van de planten in het voorjaar niet gaat opkomen. Nou ja, dan hebben we op een andere manier bijgedragen aan de biodiversiteit. We gaan het zien in het voorjaar!

Het mini-bos is geplant (Miranda Mesman)

Zelf aan de slag?

Wil je ook aan de slag in je eigen tuin of op het balkon? Dat kan! Er is voor ieder wat wils:

- Houd je van tuinieren, maar heb je alleen een dakterras of balkon tot je beschikking? Ook dan kun je een sier- of moestuintje beginnen! Kijk op de website van Natuur- en Milieuteam Zuid voor tips hoe je een groene oase van je balkon kunt maken!
- Waar 'grijze dingen' als industrie, asfalt en stoeptegels lang stonden voor vooruitgang, weten we nu dat we ook groen nodig hebben om ons leven in balans te houden. Bekijk de tips van "Samen Voor Biodiversiteit" op <https://maakgrijsgroener.nl>.
- Natuurlijk tuinieren, draait om een goed tuinontwerp. Met een slim tuinontwerp heb je minder onderhoud, wordt je tuin een paradijs voor jezelf,

insecten en dieren én ben je beter voorbereid op de gevolgen van klimaatverandering. Milieu Centraal geeft tips voor een groene tuin.

- Bekijk ook eens de tuintips van Operatie Steenbreek, een organisatie die zich al sinds 2015 inzet tegen de verharding van particuliere tuinen.
- Of bekijk de tips van Moesmeisje om jouw leefomgeving te vergroenen.
- In het boekje “Aan de slag voor insecten” van de Vlinderstichting is ook een hoofdstuk gewijd aan balkons en tuinen. Bestel het boekje en ga zelf aan de slag voor meer insecten voor jouw tuin of balkon.

Bronvermelding:

Dit artikel is op 5 januari 2021 verschenen op de site NatureToday.com en is gemaakt door Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl) en Atlas Natuurlijk Kapitaal (www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl).

Hillegom op de LiveAtlas-kaart

Door: Louis van Trigt

Toen in november 2018 de grote Vogelatlas van Sovon uitkwam, startte ook het zogenaamde LiveAtlas-project van Sovon. Als teller van weidevogels en vogels op het bollenland zag ik het project al een tijd ‘voorbijkomen’ zonder dat ik me erin verdiepte. Op 29 februari 2020 was het eindelijk zover. Bij een korte wandeling door het Keukenhofbos begon ik ermee. Dat hield in dat ik tijdens het wandelen op een streeplijst op mijn smartphone noteerde wat ik zag en hoorde. Tijdens een grijze, kille middag stelde dat niet veel voor: ik had 7 soorten en 17 exemplaren, maar voor de LiveAtlas maakt dat niet uit. Je maakt een wandeling van 15 tot circa 75 minuten, waarbij je vastlegt wat je waarneemt. Het gaat niet om een complete inventarisatie. Na het uploaden van het bezoek kreeg ik thuis op de computer de wandeling met waarnemingen prachtig in beeld. Ik zag dat Nederland voor dit project is ingedeeld in vakjes van een vierkante kilometer en getelde blokken waren rood omrand. Als je zo’n blok aanklikt, komt automatisch de meest recente telling (door wie dan ook) in beeld. Automatisch ging ik mijn eigen omgeving verkennen en stelde ik vast dat Hillegom e.o. een ‘blinde vlek’ op de kaart was, dat wil zeggen dat er nog geen enkel blok geteld was. Dat gold ook voor ‘mooie’ blokken met daarin bijvoorbeeld het Lokhortsterduin (het “Hillegomse Bos”) of het bos van het Huis te Vogelenzang. Meteen zag ik allerlei mogelijke trajecten om vierkante kilometerblokken te gaan invullen. Overigens mag je bij een wandeling gerust de grens van een kilometerblok een stuk overschrijden.

Toen kwam corona, en werd het advies zoveel mogelijk thuis te blijven. Maar vogels tellen of inventariseren mocht en mede dankzij de LiveAtlas kreeg ik het in het voorjaar met allerlei beperkingen opeens erg druk. Sommige trajecten heb ik in de loop van het voorjaar maar één keer kunnen lopen, maar het is natuurlijk ook heel interessant om de toename van verschillende soorten in de loop van het voorjaar over hetzelfde traject te kunnen vergelijken. Zo herhaalde ik mijn tocht door het Keukenhofbosch op 18 maart, 16 april en 3 mei. Op die laatste datum was de metamorfose van het bos bijna compleet en telde ik 21 soorten, waaronder Nachtegaal, Zwartkop, Tuinfluiter en Zanglijster en had ik vele territoria van Roodborst, Merel en Winterkoning op de teller staan. Nogmaals, het betrof geen complete inventarisatie (daar zou je veel meer tijd voor nodig hebben), maar er was wel een indicatie van aanwezige soorten en aantallen.

Een vergelijkbare ervaring deed ik in de lente van 2020 op in het bos van het Huis te Vogelenzang en in het Lokhorsterduin. Omdat het langs de weg opeens een stuk rustiger was dan normaal werd ook een wandeling op 23 maart langs de Pas-toorslaan met een terugtocht over de Stationsweg een genoegen met de vogels van het bollenland (Veldleeuwerik, Gele Kwikstaart, Kievit, Scholekster), in de vaarten diverse soorten eenden (zelfs nog Smienten), en nabij grote tuinen en de bosschages van het sportcomplex ook nog heel wat zangvogels. Een tocht met dezelfde landschapselementen kun je ook maken vanaf het sportcomplex op de Zanderij, over de Wilhelminalaan en langs de Oude Beek weer terug, dus inclusief het Molenduintje. Hillegom blijkt dan ook een Kauwendorp, maar als een groep Kauwen wordt opgeschrikt door een jagende Sperwer is de waarneming toch ook weer de moeite waard. Andere interessante hoekjes van Hillegom waren bijvoorbeeld de omgeving van de Frederikslaan (bollenvogels en bosvogels) en het traject Betlehemlaan-Winterrustlaan (veel zangvogels en een waar Groenlingenbolwerk).

Toppers zijn kilometerblokken met diverse biotopen. Zo omvat blok 24-58-35 een deel van de woonwijk Elsbroek (de Vincent Van Gogh-singel is rijk aan zangvogels), het weidegebied (weidevogels) en een stuk bollenland aan de overkant van de Leidsestraat (bollenvogels en rustplaats diverse meeuwensoorten). Deze vierkante kilometer leverde op één wandeling 43 soorten op en was daarmee op 12 april zelfs landelijk gezien een van de hoogtepunten. Elke dag kun je namelijk de in Nederland gemaakte wandelingen met soorten en aantallen bij Sovon inzien. De wandeling door de Vosse- en Weerlanerpolder tot aan het eind van de Oosteinderlaan was hiermee vergelijkbaar: over drie wandelingen verspreid werden 40 soorten geteld. Een omgeving als het bedrijventerrein in Hillegom-Noord lijkt misschien niet interessant, maar gecombineerd met een stukje woonwijk en een stukje Weerlanerpolder, heb je toch weer een leuk gebied; op de daken van de

bedrijven broeden Visdieven en Kleine Mantelmeeuwen en er zijn een paar mooie bosschages met zangvogels. In de ruigte van het voormalige SIZO-terrein zingen Fitissen en misschien deed een Buizerd er wel een broedpoging.

Overall in Nederland kun je een bijdrage aan de LiveAtlas leveren. Toen de maatregelen versoepeld waren, was het in dit opzicht bijvoorbeeld ook goed toeven in het Groene Hart, op Schouwen-Duiveland en in het Limburgse Noorbeek. In het late najaar mocht ik wekelijks mijn kleinzoon nog wel afleveren voor de zwemles in het Sloterparkbad te Amsterdam, maar werd de begeleider in verband met de coronaregels geacht direct weer naar buiten of naar de auto te gaan. Sloterpark en Sloterplas boden gelukkig veel mogelijkheden om de drie kwartier zinnig door te brengen, te meer omdat de omgeving kennelijk geen vogelaars aantrekt en drie kilometerblokken tot dan toe ongeteld waren gebleven.

De Hillegomse wandelingen heb ik meestal samen met mijn vrouw en soms met mijn zoon gemaakt. Ze vonden vooral in het voorjaar en ook nog in de zomer plaats, toen sommige stukken bollenland onder water waren gezet (o.a. Oeverloper en Groenpootruiter). Tijdens de wandelingen telden we 83 soorten, waarmee overigens de lijst niet compleet is. Sommige soorten kwamen we toevallig niet tegen, maar hadden wel op de lijsten kunnen staan (Ijsvogel, Lepelaar, Watersnip en Zwarte Roodstaart bijvoorbeeld). Op twaalf verschillende trajecten kom je bepaalde soorten altijd tegen (Merel, Ekster, Meerkoet, Wilde Eend, Kauw, Koolmees, Huismus). Dat ook de Tjiftjaf in dit rijtje thuishoort, had ik niet verwacht.

Als Sovon LiveAtlas-teller moet je natuurlijk wel over de nodige basiskennis beschikken, maar al doende kun je ook nog veel leren. Bovendien zorgt Sovon regelmatig voor online cursussen om je kennis op te frissen of uit te breiden. Zo werd bijvoorbeeld aandacht besteed aan het onderscheid tussen Zwartkop en Tuinfluiter, die qua zang nogal op elkaar lijken. Het is interessant om vast te stellen dat er voor vogels geen grenzen tussen natuur- of cultuurgebieden bestaan. Vogels inventariseren in de eigen omgeving vind ik een stuk interessanter dan massaal Damherten kijken in het kaalgevreten duin. Een autoverplaatsing is niet nodig, want je kunt als je wilt, bij de voordeur beginnen. Om als waarnemer gegevens in te voeren en in te zien bij Sovon moet je geregistreerd zijn. Hoe je dat eenvoudig kunt regelen, vind je op Internet onder 'Starten met LiveAtlas'. Daar vind je ook alle verdere informatie. Je hoeft dus nog niet als teller actief te zijn, maar dat kan wel het vervolg zijn van deelnemen aan het LiveAtlas-project. Er is namelijk steeds behoefte aan tellers van broedvogels of winter- en watervogels. Ook wat dat betreft heeft Sovon interessante projecten.

Drie kavels BMP vogeltellingen voor SOVON

Door: Maud van der Veen

We lezen in de Duinrel elke keer weer wat er te zien is in de Bollenstreek. Sarah Humphrey laat ons weten welke vogels waar gezien zijn door onze ervaren vogeltellers, die wandelend en fietsend de Bollenstreek doorkruisen. Al die waarnemingen laten zien hoe groot de diversiteit in de Bollenstreek is. Ik dacht drie jaar geleden: “Hoe leuk zou het niet zijn om vogels te gaan tellen in mijn eigen directe omgeving?”. Ik heb me toen aangemeld bij SOVON en heb sindsdien drie telgebieden, waar ik vogels tel volgens de BMP-methode.

1. Het Sancta Maria terrein, waar ik woon;
2. Noorduinen-Oost, langs de Randweg en naast het Sancta Maria terrein.
3. Golfbaan Tespelduyn, waar ik aan de natuurinventarisatie mee doe en ook golf.

De Groenling was een van de meest getelde soorten (Maud van der Veen)

Sovon Vogelonderzoek Nederland (SOVON) is een non-profit organisatie, die in Nederland het voorkomen en de ontwikkeling van Nederlandse vogels bijhoudt. SOVON kijkt daarbij naar de voor- of achteruitgang van vogels, en naar het hoe en

waarom daarvan. BMP is het Broedvogel Monitoring Project van SOVON. Het doel is het aantal territoria van broedvogels in kaart te brengen. Je gaat 10 tot 12 maal per jaar bij het ochtendgloren je telgebied in. Je brengt de vogels in kaart die zich territoriaal gedragen of anderszins aangeven ter plaatse broedvogel te (kunnen) zijn. Na afloop van het broedseizoen worden de waarnemingen volgens vaste criteria herleid tot aantallen territoria/broedparen per soort.

Mijn gebieden zijn verschillend van aard. Ik geef per gebied een korte omschrijving en laat zien wat het resultaat van mijn tellingen was.

Sancta Maria

Het kavel Sancta Maria (40 ha) ligt op het terrein van de vroegere psychiatrische instelling Sancta Maria aan de Langevelderlaan in Noordwijk. Na het vertrek van de laatste bewoners is het gebied ingrijpend veranderd. Het gehele terrein kwam in handen van een projectontwikkelaar die hier na 2010 startte met de bouw van een villapark onder de naam Landgoed Sancta Maria. Alleen de karakteristieke paviljoens uit de jaren dertig bleven staan. Inmiddels is 75% van de kavels bebouwd en bewoond. De parkachtige aanleg onderging een metamorfose door: het verwijderen van veel struikbegroeiing, het krachtig uitdunnen van het bomenbestand en het kappen van ruime bouwplaatsen in het bestaande bosareaal. Alleen de oude begraafplaats bleef onaangetast. Langs de nieuwe wegen zijn nieuwe bomen en struiken aangeplant. Bij de huizen worden inmiddels ruime tuinen aangelegd. Rondom de oude paviljoens liggen gazons met bloemenbollenperken.

De afgelopen drie jaar telde ik hier de volgende territoria:

Soort	2018	2019	2020
Aalscholver	1		
Appelvink		2	1
Boerenwaluw	1		
Boomklever		1	
Boomkruiper	4	6	7
Bosuil		1	1
Buizerd	1	1	
Ekster	1	2	2
Fitis	1		
Gaai	2	3	2
Grasmus			1
Groene Specht	1	1	

Groenling	2	7	6
Grote Lijster		1	
Halsbandparkiet	4	2	2
Havik			1
Heggenmus	5	9	11
Houtduif	7	6	8
Huismus	1	1	
Kauw	6	4	2
Kleine Karekiet			1
Kneu		1	2
Koolmees	14	17	22
Krakeend			1
Meerkoet	2	4	5
Merel	21	18	21
Nachtegaal	2	1	1
Nijlgans		1	1
Pimpelmees	9	11	16
Roodborst	8	11	13
Spreeuw	2	4	5
Staartmees		3	
Stadsduif	1	2	
Tjiftjaf	9	12	15
Tuinfluit	3	5	1
Turkse Tortel	2	2	2
Veldleeuwerik	1		
Vink	10	14	17
Waterhoen	2	1	2
Wielewaal		1	
Wilde Eend	2	4	4
Winterkoning	14	21	23
Witte Kwikstaart	3	4	3
Zanglijster	6	8	7
Zilvermeeuw		1	1
Zwartkop	9	17	14
Aantal territoria:	170	219	234
Aantal soorten:	36	44	37

De vogelstand lijkt weinig last te hebben van de veranderingen. Vooral tuinvogels doen het goed, maar in de rustigere uithoeken zijn nog steeds Havik, Zwarte Kraai en Bosuil te vinden. Zelfs de Nachtegaal vindt nog wat dicht struikgewas. En in de randen zijn zelfs de Kleine Karekiet en Grasmus opgedoken. Staartmees en Boomklever waren dit jaar echter niet aanwezig.

Noordduinen-Oost

Het kavel Noordduinen-Oost (46 ha) ligt langs de Randweg en strekt zich uit van de parkeerplaats bij de Duindamse Slag tot aan fietspad dat dichtbij de StayOkay op de Randweg uitkomt. De westelijke begrenzing ligt langs het bospad dat van het Piet Florisdal tot aan het fietspad bij de Noordwijkse Golfclub loopt.

Het gebied is een gemengd bos waarin Oostenrijkse en Corsicaanse dennen de overhand hebben. Deze dennen zijn hier gepoot in de periode 1930-1960. In de loop van de tijd is het karakter van het bos gewijzigd van een monotoon dennenbos naar een meer open gemengd bos. Alleen langs de Weideweg (het toegangspad naar de golfclub) is eikenbos aanwezig dat stamt uit de periode van de eerste aanleg. Behalve Zomereik treffen we verspreid over het kavel ook de volgende soorten aan: Gewone beuk, Witte abeel, Grauwe abeel, Wilde lijsterbes en Gewone esdoorn. De onderbegroeiing bestaat vooral uit Amerikaanse vogelkers met hier en daar Zuurbes en verwilderde Cotoneaster-soorten.

De afgelopen drie jaar telde ik hier de volgende territoria:

Soort	2018	2019	2020
Appelvink			1
Boomklever	4	3	
Boomkruiper	1	9	9
Bosuil		1	2
Buizerd	1	1	1
Ekster	1		
Fitis	5	2	2
Gaai	2	3	1
Glanskop	3	5	6
Goudhaan	1	3	
Groene Specht	1		
Groenling	3		1
Grote Bonte Specht	6	12	9
Halsbandparkiet	2	2	2
Heggenmus	3	8	1

Houtduif	2	10	6
Kauw	2	1	
Koekoek			1
Koolmees	13	17	14
Kuifmees			
Merel	20	16	17
Nachtegaal			3
Nijlgans			1
Pimpelmees	9	19	16
Putter	1	1	
Roodborst	14	17	18
Staartmees	1		
Tjiftjaf	12	16	15
Tuinfluit		1	
Turkse Tortel	2	1	1
Vink	21	29	23
Waterhoen		1	
Wielewaal			1
Winterkoning	16	23	26
Zanglijster	5	8	6
Zwarte Kraai	2	1	2
Zwartkop	9	18	15
Aantal territoria:	162	228	150
Aantal soorten:	28	27	27

Opvallende observaties waren er dit jaar ook weer. Een halfuurtje zang van de Wielewaal in de vroege ochtend was natuurlijk top. Hij zat in het zuid oostelijk deel van dit gebied. Vorig jaar hoorde ik hem op het terrein van Sancta Maria. Hemelsbreed dus niet zo ver uit elkaar. En dan de oprukkende Nachtegaal. Vorig jaar hoorde ik ze ten westen van het telgebied, maar dit jaar werd het kennelijk te druk aan de kust en zocht hij kennelijk een goed heenkomen in de Noordduinen-Oost. Tenslotte was de Havik dit jaar weer aanwezig langs het fietspad bij de Noordwijkse Golfclub, maar dat valt buiten het telgebied.

Golfbaan Tespelduyn

Het kavel Golfbaan Tespelduyn (39 ha) beslaat het terrein van Landgoed Tespelduyn en Golfbaan Tespelduyn. Het ligt ten noorden van het Steengrachtkanaal en is vrijwel geheel te overzien vanaf de Tespellaan en de Houtvesterslaan.

Opvallend is de hoge heuvel halverwege de N206 en de trekvaart. Dat zijn de restanten van een oude stortplaats. Inmiddels is het onderdeel van Golfbaan Tespelduyn. Een ander opvallend element vormt het eikenhakhoutbosje in de knik van de Tespellaan. Voor 1950 waren er in de aangrenzende Hoogeveense Polder meer van zulke bosjes te vinden.

Een deel van dit kavel wordt in beslag genomen door brede stroken met struiken en wilde planten, zoals Schietwilg, Zwarte els, Vlier, Meidoorn, Lijsterbes en Vogelkers. Daarnaast zijn er veel waterpartijen en sloten, waarvan de waterkanten een gevarieerde oeverbegroeiing hebben.

Golfbaan Tespelduyn is GEO (Golf Environment Organisation) gecertificeerd en heeft in dat kader ambities geformuleerd om de natuur verder te verduurzamen. Het is interessant om door voortgezette inventarisaties te volgen of dat invloed heeft op de vogelstand.

De afgelopen drie jaar telde ik hier de volgende territoria:

Soort	2018	2019	2020
Blauwborst	5	1	3
Boerenwaluw	1	2	1
Boomkruiper	4	3	3
Bosrietzanger		1	6
Braamsluiper			1
Buizerd	1	2	1
Ekster	1	5	3
Fazant	2	3	2
Fitis	6	12	12
Fuut	1	1	1
Gaai	1		1
Gele Kwikstaart	1	1	
Grasmus	2	9	7
Graspieper		1	
Groene specht			1
Groenling	1	4	4
Grote Bonte Specht	1	2	2
Grote Canadese Gans	1		1
Heggenmus	8	9	11
Houtduif	6	6	8
Huismus	1	2	3
Huiswaluw	2	2	4

Kauw	4	4	4
Kievit	2	3	
Kleine Karekiet	3	8	8
Kneu	2	6	4
Knobbelzwaan	1	1	1
Koekoek			2
Koolmees	6	9	12
Krakeend		2	4
Kuifeend	1		2
Meerkoet	8	8	7
Merel	11	14	10
Nachtegaal		1	2
Nijlgans	1	2	1
Patrijs		1	2
Pimpelmees	2	12	8
Putter	4	10	7
Rietgors	1	2	2
Rietzanger	4	7	3
Roodborst	2	5	6
Roodborsttapuit		1	1
Scholekster	2	3	1
Slobeend	1		2
Spotvogel		1	
Spreeuw	1	4	1
Stadsduif	1		
Tjiftjaf	5	7	9
Torenavalk	1	1	
Tuinfluitier	2	2	3
Tureluur		1	
Turkse Tortel	1	1	1
Veldleeuwerik	2	2	1
Vink	5	12	11
Waterhoen	1	3	4
Wilde Eend	4	7	1
Winterkoning	9	15	16
Witte Kwikstaart	6	7	5
Zanglijster	2	6	4

Zwarte Kraai		1	1
Zwarte Roodstaart		1	1
Zwartkop	5	9	11
Aantal soorten:	49	54	55
Aantal territoria:	145	245	233

Dankzij de verschillende biotopen (oud eikenbos, dichte struiken, open weilandachtige stukken en veel water) heeft dit kavel een opvallend soortenrijke vogelbevolking. Er zijn inmiddels zo'n 100 verschillende soorten op en rondom Tespelduyn geteld. Voor de BMP telling waren er dit jaar weer een paar leuke observaties. Het echtpaar Buizerd bracht in 2020 wederom met succes 2 jongen groot in het eikenbosje. Ook de Patrijzen deden het goed. We zagen 2 Patrijzenpaartjes met kinderen op en rond de terp rondkuieren. De Huiszwaluwen nestelden nog steeds aan de achterzijde van de huizen langs de Tespellaan en de Herenweg. En dat deden ook de Boerenzwaluwen in de greenkeeperloods. De Nachtegalen bleken steeds meer gebruik te maken van de steeds dichter wordende bosjes langs het Steengrachtkanaal. En de Koekoek was dit jaar voor het eerst zeer frequent en luid aanwezig.

2021

Nu ik dit schrijf, begint het alweer te kriebelen. De sneeuw is weg en de vogels fluiten al weer behoorlijk. De Merel probeert zijn eerste lied, de Koolmezen roepen om het hardst en de Grote Bonte Spechten roffelen op prachtig klinkende, oude takken. Leuk om weer een nieuw jaar in te gaan en te kijken welke veranderingen zich in "mijn" gebieden zullen voordoen!

Huiszwaluwenkolonie aan de Leidsestraat te Hillegom

Door: Louis van Trignt en Cees Timmermans

In juni 2013 werden voor het eerst Huiszwaluwen gesignaleerd bij de bollenschuur achter het woonhuis nr. 156 aan de Leidsestraat te Hillegom. Er was sprake van 3 nesten onder de dakrand. De vestiging bleek niet eenmalig; in 2014 konden er al 9 nesten geteld worden. In 2015 was de uitbreiding explosief, want in dat jaar waren er niet minder dan 23 nesten. Kennelijk hadden de huiszwaluwen een geschikte plek gevonden. Het speelde zich allemaal af onder de dakrand aan de noordkant van het oude gebouw. Deze dakoverstek is lang niet meer geschilderd daarvoor plakt het kleiige bouw materiaal van de zwaluwen er goed aan vast. De dak-

rand is nog altijd licht gekleurd, een aspect dat door huiszwaluwen op prijs gesteld wordt als ze ergens een nest gaan bouwen. Ook van belang is, dat aan de overkant van de Leidsestraat op de erven van de Maatschap Zeestraten en in het veenweidegebied geschikt kleiig materiaal te vinden is om de bekende komvormige nesten mee te bouwen. Het jaar 2016 leverde 28 nesten op en in 2017 waren het er 31. In 2018 was er een dipje met 'slechts' 22 stuks, maar in 2019 volgde een spectaculaire stijging. In dat jaar verschenen aan de dakrand 49 nesten. Bovendien deed zich in dat jaar (misschien ook al een jaar eerder) een interessante uitbreiding van de kolonie voor: op twee plaatsen in de Jacob Marislaan in de woonwijk Elsbroek waren bij elkaar 10 nesten van Huiszwaluwen te vinden. Ook aan een woonhuis aan de Hyacinthenlaan werd gebroed; daar bevonden zich twee nesten. In 2020 mislukten de broedsels op het laatste adres, maar aan de Jacob Marislaan waren opnieuw 8 nesten. Later werden ook nog twee nestlocaties vastgesteld, één straat verder, in de Jozef Israëllaan op de hoek bij de Singel. Aan de dakrand van de bollenshuur aan de Leidsestraat zaten ondertussen al 53 nesten. De vestiging van huiszwaluwen nabij de Leidsestraat sinds 2013 is dus heel succesvol gebleken. Deze kolonie van de bollenshuur is nu duidelijk 'vol' en vogels zoeken en vinden andere plekken om te nestelen.

Tegelijkertijd is er een bedreiging, want met de vervallen bollenshuur zal in de toekomst het nodige gebeuren. Voor zover bekend ligt de verbouwing tot een appartementencomplex het meest voor de hand en daardoor wordt de huiszwaluwkolonie bedreigd. Het is dus zaak tijdig alternatieve huisvesting te bieden en dat gebeurt in Nederland op dit moment vooral in de vorm van huiszwaluwtilen. Deze moeten dan ergens in de buurt van de bestaande locatie komen te staan, niet meer dan 200 meter er van af. Doordat wij als vogelnestentellers voor de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en SOVON op deze bedreiging stuitten, voelden we ons geroepen om in actie te komen.

We hebben in de afgelopen maanden contact gezocht met leden van de familie Zeestraten die eigenaar zijn van de grond en de gebouwen en ook met de uitbaters van de Bed & Breakfast in De Groene Bollenshuur. Plannen zijn samen gemaakt en besproken. Met de gemeente Hillegom is overleg gestart over de nodige vergunningen. Er is gezocht naar personen en bedrijven die een zwaluwtil kunnen bouwen en plaatsen. We zoeken uit welke fondsen regionaal en landelijk eventueel bereid zijn om dit project mede te financieren. Voor advies en ondersteuning hebben we aangeklopt bij de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en bij onze KNNV afdeling. Marjos Moermans (Zwaluwadviesbureau) is als deskundige op het gebied van Huiszwaluwen geraadpleegd om te weten welke eisen er aan een aan

te bieden huisvestingsmogelijkheid gesteld moeten worden. Martine Dubois heeft ons praktische informatie gegeven over de manier waarop huiszwaluwen zelf hun nesten bouwen en hoe we dat kunnen ondersteunen. In overleg met de eigenaren van de grond, de uitbaters van de Bed & Breakfast en met Michiel Dechering van de Groenploeg van Landschap Noord-Holland hebben we een plek voor de til gekozen ongeveer op 100 meter achter de oude bollenschuur in het bollenveld vlak bij een sloot.

De Groene Bollenschuur in Hillegom (Louis van Trigt)

We zijn nu in de fase van de keuze te moeten maken welke til we kiezen, door wie we die laten maken en plaatsen. Het lijkt soms wel of we een huis voor onszelf aan het bouwen zijn. Aan de Bed & Breakfast willen we een voorziening maken met kunstnesten aan de noordzijde van het gebouw. Deze voorziening willen we in eigen beheer met vrijwilligers uitvoeren en dus zelf maken en installeren. Er hebben zich hier zelfs al sponsors voor gemeld.

We hebben als planning dat voor het broedseizoen dit jaar de nestvoorziening aan de Bed & Breakfast klaar zal zijn. We streven ernaar dat de til achter de bollenschuur voor het broedseizoen van 2022 geplaatst zal zijn. Gezien de expansiedrift

van de vogels in de omgeving, is een tweede huiszwaluwtil iets verder weg voor de toekomst ook een mogelijkheid. Daarbij kan gedacht worden aan de omgeving van de boerderijwinkel 'Elsbroekerwei'.

Wintertelling Ooievaars januari 2021

Door: Sarah Humphrey

Sinds 2010 organiseert de Stichting Ooievaars Research en Knowhow (STORK) jaarlijks in januari een wintertelling van Ooievaars in Nederland. Waarnemers worden gevraagd hun waarnemingen door te geven of direct aan STORK of via waarneming.nl. Hiermee probeert STORK in beeld te brengen hoeveel Ooievaars er overwinteren in ons land, waar ze te vinden zijn en wie het zijn. Dit laatste is makkelijk te achterhalen door ringen af te lezen want sommige vogels zijn geringd. Ik doe elk jaar mee want ik weet een vaste plek bij mij in de buurt waar Ooievaars in de winter altijd aanwezig zijn. Behalve de bekende nestpaal bij Oostergeest in Warmond, is er vaak een groep vogels ter plaatse in een weiland langs de Wasbeeklaan in Sassenheim.

Dit jaar werd de telling in het weekend van 16 en 17 januari gehouden en de waarnemers in de Bollenstreek die meededen met de wintertelling, zagen in totaal 12 vogels op 6 verschillende locaties (dubbele tellingen zijn eruit gehaald).

Datum	Aantal	Gebied	Waarnemer
16-01-2021	2	Lisse	A. Moolenaar
16-01-2021	1	Oud Leeuwenhorst	J. van Dijk
16-01-2021	1	Sportlaan, Voorhout	STORK
16-01-2021	2	Beekpolder, Voorhout	Externe bron
17-01-2021	2	Oostergeest, Warmond	J. Stigters
17-01-2021	4*	Wasbeeklaan, Sassenheim	S. Humphrey

**Een vogel geringd: NLA 2E 498*

Een van de Ooievaars die ik zag was geringd en ik vond het interessant om er achter te komen waar en wanneer deze vogel zijn ring kreeg. Ooievaars zijn geringd met European Laser Signed Advanced (ELSA) ringen, een kunststof ring met witte tekens erop die er niet met verf op zijn aangebracht maar met behulp van een laser. De ELSA ringen worden in veel landen gebruikt voor verschillende soorten Ooievaars en ieder land heeft zijn eigen unieke code die bestaat uit een ringcentrale code en een ringnummer.

Op de Nederlandse ringen staan de letters NLA van boven naar beneden, dit is de afkorting van “NederLandArnhem” en is de zogenaamde ringcentrale code. Het ringnummer zelf bestaat uit een serienummer en een letter, in dit geval is de letter ‘E’ het kenmerk van een Nederlandse ring, en een volgnummer. De foto hieronder laat een ring zien van de eerste serie: 1E001 t/m 1E999. De tweede serie bevat de nummers 2E001 tot en met 2E999, enzovoorts.

Ooievaarringen (Foto © Vogelbescherming.nl)

De gegevens van ‘mijn’ geringde vogel heb ik doorgegeven aan de website Vogeltrekstation.nl. (Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en de Ringersvereniging en regelt de dagelijkse gang van zaken rond het vangen en ringen van vogels voor wetenschappelijk onderzoek, beleid en bescherming). Een aantal dagen later ontving ik een mail met uitgebreide informatie over deze Ooievaar. Hij of zij (het geslacht was toen als onbekend ingevuld) werd op 18 juni 2013 als een niet vliegvlug nestjong geringd op de Vosweg in Gorssel in Gelderland, de coördinaten van de ringplaats werden keurig aangemeld. Ook kreeg ik de naam van de ringer en zijn contactgegevens. Dit alles betekent dat de vogel 7 ½ jaar oud is, en dat hij of zij 115 kilometer heeft afgelegd om van Gorssel naar Sassenheim te vliegen. Of deze Ooievaar Sassenheim heeft gekozen voor zijn of haar vaste standplaats weet ik niet, ik moet de vogels die ik langs de Wasbeeklaan zie, voortaan goed in de gaten houden, maar zo te zien verkeert hij of zij in blakende gezondheid!

Voor de volledig resultaten van de Wintertelling Ooievaarders van dit jaar zie: https://www.ooievaarders.eu/0521wintertellingen_2021/default.html.

Winterse Ooievaars in Lisse

Door: Annelies Moolenaar

In aansluiting op Sarah's verhaal over de wintertelling: de twee gemelde Lissese Ooievaars zijn standvastige overwintersaars. Ze foerageren deels op de leegstaande wei die grenst aan de Heemtuin, en deels op het grasveld bij de Marconiflat.

De Ooievaars zijn vaste stamgasten in Lisse (Annelies Moolenaar)

Rond beide locaties worden ze dagelijks bijgevoederd, door verschillende omwonenden. Het schijnt dat ze jaren geleden zelfs bediend werden met ontdooid eendagskuikens. De eigenaar van het huis waar ik nu woon, was gewend de Ooievaars 's winters bij te voederen met leverworst. Toen ik dat hoorde, vond ik dat zo uitermate grappig dat, toen het stel in het najaar verscheen, ik onmiddellijk naar de supermarkt toog om te kijken of de twee dat inderdaad zouden waarderen. Het was een soort 'Noach roept de dieren naar de Ark'-ervaring. Na het werpen van de eerste stukjes kwamen de twee Ooievaars meteen richting mijn tuin aangevlo-

gen, en even later liepen ze gewoon over het gazon. En niet alleen deze twee: ook een Blauwe Reiger kwam met ze mee, en een heleboel Kokmeeuwen. Het leverworstje was daarmee dan ook meteen volledig in de diverse vogelmagen verdwenen. Het was een leuk experiment: ook om te kijken hoever het geheugen van vogels reikt. Blijkbaar is het toch echt diep verankerd, dat het in de winter op deze plaats goed toeven is. Ik heb toen wel besloten het bijvoeren met worst of brood niet voort te gaan zetten. Er komt toch een hoop ongezond spul mee naar binnen zoals zout en kleurstoffen, en op de wei valt genoeg te eten aan regenwormen, slakken, muizen en kikkers. Tenminste: als ik ze daar zo zie rondlopen, wordt er om de haverklap iets naar binnen gewerkt. Af en toe slinger ik dan wel een door de kat gevangen muis (of het restant daarvan) de wei in. Als ik nog even goed laat zien dat er een lekker hapje aankomt, kan één der Ooievaars het gewoon in de lucht opvangen. Zo is er dan ook een keer een gesneuveld Roodborstje gerecycled tot Ooievaar. Een uitzondering maak ik jaarlijks wel, met het weekend van de Nationale Tuinvogeltelling. Dan worden er weer wat stukjes worst gedoneerd. Het is toch wel heel gaaf om dan bij het armzalige lijstje van één Merel, twee Koolmezen, één Vink en twee Kauwtjes gewoon ook twee Ooievaars te kunnen bijschrijven. En het grappige is, die ene Blauwe Reiger vergezelt de Ooievaars dan ook weer, meeliftend op de aandacht die de witte vrienden krijgen.

Ze hebben de sneeuwperiode van 7 tot 14 februari 2021 gelukkig overleefd. Sneu gezicht, ze zo te zien kleumen in de wei. Ik heb de hand over het hart gestreken en ze toen toch ook weer een extraatje toegediend, waar vooral de Blauwe Reiger heel dankbaar voor was. Of dit oude paar Ooievaars ook ergens broedsuccessen heeft, is mij niet bekend. Eentje is geringd: zilver, rechts, 763. Deze is in 1989 in Wassenaar als nestjong geringd en heeft dus nu de respectabele leeftijd van 31 jaar en 8 maanden!

Natuurinventarisaties Tespelduyn 2021

Door: Maud van der Veen

In 2017 en 2018 heeft Natuurvereniging de Bollenstreek een inventarisatie van de natuur op Tespelduyn uitgevoerd. Dit gebeurde in het kader van de GEO certificering. Deze inventarisatie gaan we nu herhalen in 2021 met een groep van 12 KN-NV'ers. Eens per maand, op een zaterdagochtend, noteren we alles wat we aan soorten tegenkomen. We maken onderscheid tussen de volgende hoofdgroepen: Planten & Bomen, Vogels, Zoogdieren, Vlinders, Libellen, Andere insecten en Pad-

denstoelen & Mossen. Aan het eind van het jaar schrijven we een verslag, waarbij we een vergelijking zullen maken met 2017 en 2018. Tespelduyn heeft naar aanleiding van het rapport een aantal plannen geformuleerd om de biodiversiteit te stimuleren. Is dat ook gelukt?

Suikermycena (Jan & Riek Bischoff Tulleken)

We zullen elke maand via de Duinrel alvast wat laten zien van onze vondsten. In januari stonden de Paddenstoelen op de voorgrond. We vonden in de eerste maand van het jaar 75 verschillende soorten paddenstoelen en mossen, waaronder veel super kleine zwammetjes. Veel van deze kleine zwammetjes zijn alleen aanwezig onder natte en vorstvrije omstandigheden. We hadden dus geluk met de zachte winter. Maar het zegt ook wat over de bosgrond op Tespelduyn. Het oude hout en de bladeren in de bossen blijven zoveel mogelijk liggen. Er zijn verschillende takkenrillen gemaakt, waar niet alleen de kleine paddenstoelen van profiteren, maar ook vogels en insecten. Als je die takken oppakt en met een loepje of microscoop bekijkt, gaat er een bijzondere wereld voor je open.

Jan en Riek Bischoff Tulleken zijn gespecialiseerd in de heel kleine paddenstoelen en maken daar wonder mooie foto's van. De meeste foto's zijn vergroot, soms zelfs sterk vergroot. In het echt zijn de paddenstoelen soms dus maar een paar millimeter groot. Kijk bijvoorbeeld naar de foto van de Suikermycena waar een centimeter naast ligt.

De kleinere paddenstoelen zijn onder te verdelen in drie groepen:

1. Myxomyceten/Slijmzwammen zijn eigenlijk geen paddenstoelen, het zijn zelfs geen planten of dieren, maar aparte organismen. Slijmzwammen groeien vanuit een slijmerig laagje op hout en houtige planten(resten). In

dit slijm ontstaan de, meestal witte, vruchtlichaampjes, die via geel, roze, purper, zwart, etc. veranderen in een grijs, maar meestal bruin bolletje dat openbarst en daarmee een enorme hoeveelheid sporen vrijgeeft. Heksenboter is zo'n slijmzwam. Hij kruipt over het substraat en zuigt de daarop levende bacteriën en algen leeg en laat daarbij een spoor van witte lege huidjes achter. Ook het Asgrauw netwatje en het Fopdraadwatje behoren tot deze categorie. Ze groeien op dood hout en zijn slechts tienden van tot enkele millimeters groot.

2. Ascomyceten/Zakjeszwammen zijn wel paddenstoelen. Ze danken hun naam aan de sporenzakjes, de karakteristieke voortplantingsstructuren die microscopisch waarneembaar zijn. Rietspleetlip is een voorbeeld van de zakjeszwammen. De vruchtlichamen van de Rietspleetlip groeien op dode stengels van grote grassen en zien er van buiten uit als zwarte, spoelvormige vlekjes met een overlans spleetje. Dat gaat bij vochtig weer open, zodat de draadvormige sporen kunnen worden weg geschoten. Bij het Spits tepelkogeltje zijn de kogeltjes 4-5 mm in diameter en staan los van elkaar, terwijl ze bij bijvoorbeeld de Grijsje korstkogelzwam met elkaar vergroeid zijn en zo een grote korst vormen. Kraterkorstkogelzwam is algemeen voorkomend. Aan de bovenkant zie je dat de openingen van de zakjes (de puntjes) zichtbaar zijn, als je er wat afschraapt zie je vaak de (doorgesneden) zakjes. *Volutella ciliata* is een aseksueel eencellig zwammetje met zowel een sporenvormende als een steriele vorm. Het groeit aan de onderkant van dode stengels van diverse planten.
3. Onder overige vallen veel verschillende soorten kleine paddenstoelen, die kortweg Korstjes, Vaagjes en Veegjes worden genoemd. Bijvoorbeeld de Klontjestrilzwam. Dat is een geleischild. Hij komt vooral voor in loofbossen op niet te droge, goede grond zoals kalkhoudend duinzand. De Witte tandzwam is waarschijnlijk samen met de Splijtende tandzwam de meest voorkomende zwam in ons land. Hij groeit aan de onderkant van op de bodem liggend dood hout. Raap eens een paar natte dode takken op, succes vrijwel verzekerd. De opening van de buisjes is altijd naar de aarde gericht om de daarin gerijpte sporen vrij baan te geven bij het sporuleren. Groeit de zwam aan de zijkant van een stuk hout (dus onder een hoek met de aarde), dan vormen de buisjes een glijbaanachtig profiel zodat de sporen ook hier ongehinderd kunnen vrijkomen. En als laatste het Wit franjevlies, dat groeit in een Elzenprop.

De hele lijst met vondsten is te vinden op www.bollenstreek.knnv.nl onder het tabblad "Werkgroepen". Onder "Fotoalbums" zijn ook diverse foto's te zien.

Gedicht: Fatsoenlijk knokken

Door: Paul Venderbosch

Fatsoenlijk knokken

Vanuit goed fatsoen
moet ik het goed doen
Maar wat goed doen is
is soms ongewis

Vanuit goed fatsoen
kijk jij naar mijn doen
Wat ik goed bedoel
geeft jou jouw gevoel

Laat dat doen bij mij
Want het maakt ons blij
dat wij willen doen
vanuit goed fatsoen

Knokkende Meerkoeten (Jan & Riek Bischoff Tulleken)

Waarnemingen 11 november 2020 t/m 10 februari 2021

Door: Sarah Humphrey

Op de valreep van deze waarneemperiode viel Koning Winter binnen, en hoe! Voor de eerste keer in een dik tien jaar waren de Kagerplassen bevroren en de schaatsen konden eindelijk uit het vet. Minder leuk voor de vogels natuurlijk. Er werden ongekende aantallen van vooral Houtsnippen gezien, maar dat is een verhaal voor de volgende keer.

Een Bruine Boszanger zorgde in december en januari voor veel belangstelling onder de lokale vogelaars. Dit onopvallende, kleine, bruine vogeltje (letterlijk) bleef bijna een maand op de grens van de gebieden: Noordwijkerhout - Oud Leeuwenhorst, Leidsevaart - Piet Gijs en Voorhout - Polder Boekhorst.

Een Roodkeelduiker vliegt op 22 november over het Oosterduinse Meer in Noordwijkerhout (RJA). Hier zijn op 15 januari 46 foeragerende Futen te zien (JVD). Een adulte Kuifduiker in winterkleed is op 8 januari ter plaatse op het Norremeer (HVS, SHU).

97 Aalscholvers zijn op 14 november ter plaatse bij Nieuw Leeuwenhorst in Noordwijkerhout (WNL).

Op 29 december is er een Kleine Zilverreiger ter plaatse in de Elsgeesterpolder te Voorhout (JVD). Nog een vogel (misschien dezelfde) is op 8 januari te zien in de Hoogeveense Polder in Noordwijkerhout (PSP).

De afgelopen periode zijn er twee slaapplaatstellingen van Grote Zilverreigers gedaan vanaf de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim. Op 18 december zijn er 76 vogels geteld en op 8 januari 88 vogels (HVS).

Tijdens de jaarlijkse wintertelling van Ooievaars in het weekend van 16 en 17 januari tellen zes waarnemers in totaal 12 vogels op zes verschillende locaties (zie het artikel hierover in deze Duinrel).

Op 15 januari zijn 49 Knobbelzwanen te zien in de Elsgeesterpolder (JVD). 46 vogels zijn op 23 januari ter plaatse bij de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (JDR).

Op 5 december vliegen er 2 Toendrarietganzen in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (JDR). 50 Kleine Rietganzen vliegen op 28 november in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt (HVS). Op 4 februari vliegen er 80 vogels in noordelijke richting over de Parklaan in Sassenheim (HVS). Een groep van 180 Kolganzen vliegt op 10 december in oostelijke richting over de Klinkenberger- en Voorhofpolder te Warmond (JWI). Op 28 januari vliegen er 300 vogels in weste-

lijke richting over de Kagersingel in Sassenheim (JDR). 28 Brandganzen vliegen op 27 november in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt te Sassenheim (JDR). 150 Grote Canadese Ganzen zijn op 2 januari aanwezig in de Oosteinderpolder te Hillegom (WNL). Op Oudejaarsdag vliegt een groep van ongeveer 700 Grauwe Ganzen in westelijke richting over de Tulpenstraat in Sassenheim (EBO).

Er zijn de afgelopen periode vier waarnemingen gedaan van Casarca's: op 3 januari zijn er 3 vogels ter plaatse in de Zilkerpolder te Noordwijkerhout (WNL); een ♂ en een ♀ zijn op 10 januari aanwezig in de Vosse- en Weerlanderpolder te Hillegom (WNL), en op 6 februari zijn er 2 vogels te zien op twee verschillende locaties in Hillegom: de Oosteinderpolder en het Lokhorsterduin (WNL).

Op 14 november zijn er 86 rustende Krakeenden te zien op het Oosterduinse Meer in Noordwijkerhout (JVD). 104 vogels zijn op 14 november ter plaatse bij Nieuw Leeuwenhorst (WNL). Een zeer grote groep van 500 vogels is op 2 januari aanwezig in de Vosse- en Weerlanderpolder te Hillegom (WNL). Op 9 februari zijn er 250 Wintertalingen ter plaatse bij Nieuw Leeuwenhorst (WNL). Hier zijn op 21 januari 58 rustende Kuifeenden te zien (JVD). 35 Slobeenden zijn op 15 december aanwezig op de Klinkenbergerplas (WNL). Hier zijn op Oudejaarsdag 10 Tafeleenden ter plaatse (WNL) en op 9 februari 5000 Smienten (WNL). Een Krooneend is op 28 november te zien op het Oosterduinse Meer (MWI).

Een ♂ Pijlstaart is van 20 november t/m 22 januari regelmatig te zien in een sloot nabij de Heemtuin van Lisse; soms maakt hij enige avances naar een vrouwtje 'soepeend' (AMO, TVH). Op 10 februari is er een ♀ exemplaar ter plaatse op de Klinkenbergerplas (HVS).

Alle waarnemingen van Brilduikers zijn op het Norremeer gedaan. Het eerste ♂ ex. van de winter is hier op 27 november te zien (JDR). Op Nieuwjaarsdag zijn er 7 vogels aanwezig (HVS). Een groep van 7 vogels is op 9 januari nog steeds ter plaatse (JDR). Van 27 januari tot en met 6 februari is er een ♂ Grote Zaagbek te zien in de Oosteinderpolder te Hillegom (WNL).

Een ♀ Blauwe Kiekendief is op 28 november ter plaatse in de Hoogeveense Polder te Noordwijkerhout (WNL). Op 20 december vliegt er een eerste kalenderjaar vogel over de Kooipolder in Sassenheim (HVS). Nog een ♀ ex. is te zien in de Floris Schouten Vrouwenpolder te Sassenheim (JDR). Een Bruine Kiekendief is op 27 januari ter plaatse in Polder Elsgeest te Voorhout (WNL). Gezien de vroege waarneming van deze soort, kan het zijn dat deze vogel een 'overwinteraar' is.

Op 14 november is er een Havik ter plaatse in de Vosse- en Weerlanderpolder te Hillegom (WNL). Een ♂ ex. is op Nieuwjaarsdag te zien in de Hellegatspolder te Sassenheim (HVS). In het centrum van Warmond is er op 14 januari een overvliegende vogel te zien (WNL). Op 14 november is een jagende Sperwer te zien in de wijk Elsbroek te Hillegom (TVH). Een ♀ is op 11 december ter plaatse op het Sol-lasi bungalowpark in Noordwijkerhout (RJA). Op Nieuwjaarsdag is er een ♀ ex. ter plaatse op Jachthaven Jonkman in Sassenheim (HVS). Nog een Sperwer zorgt op 16 januari voor grote paniek onder de Vinken en Putters op het terrein van Landgoed Tespelduyn (SHU).

Een Smelleken jaagt op 29 januari in het zuidelijke deel van de Zwetterpolder te Noordwijkerhout (PSP).

Op 18 november vindt een waarnemer een dode vierde kalenderjaar ♂ Slechtvalk op het bedrijventerrein Meer en Duin in Lisse (BNO). De bekende vogel van de kerktoeren in Sassenheim is de afgelopen periode regelmatig te zien (EBO, HVS, SHU). Op Nieuwjaarsdag zorgt in de wijk Elsboek te Hillegom een andere Slechtvalk voor een spectaculair schouwspel hoog in de lucht. Hij (of zij) stort zich steeds in een vlucht Postduiven om er een proberen te scheiden van de rest. Doordat de duiven bij elkaar blijven, lukt dit uiteindelijk niet en na een minuut of tien houdt de Slechtvalk het weer voor gezien (TVH).

De meeste waarnemingen van Patrijzen komen uit de Elspeesterpolder in Voorhout. Hier is op 13 november de grootste groep van 15 vogels ter plaatse (WNL). Op Oudejaarsdag foerageert een groep van 7 vogels in de Mottigerpolder te Voorhout (MDG). 11 Vogels zijn op 13 januari te zien in de omgeving van de Grote Looster in Lisse (WNL). Op 10 februari zijn er 9 rustende exx. te zien in de Beekpolder te Voorhout (WNL).

10 Scholeksters zijn op 16 januari ter plaatse bij Oud Leeuwenhorst in Noordwijkerhout (WNL).

Een Waterral zien is moeilijk, je hoort hem eerder. Het geluid klinkt als het gegil van een speenvarken. Roepende vogels zijn de afgelopen periode op verschillende plaatsen te horen, o.a. bij de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (HVS, JDR, SHU); Polder Boekhorst in Voorhout (JWI); Oud Leeuwenhorst in Noordwijkerhout (WNL) en in Warmond (WNL).

85 Goudplevieren rusten op 11 november in de Elspeesterpolder te Voorhout (JVD).

Hier zijn er op 12 december 270 Kieviten ter plaatse (JVD).

Een vorstperiode maakt het moeilijk voor het Bokje, maar des te makkelijker om hem te spotten als hij op zoek gaat naar voedsel in niet-bevroren slootjes. Op 9 februari is er een vogel ter plaatse bij Huys te Warmond (JWI). Nog een ex. is op 10 februari ter plaatse bij de Klinkenbergerplas (HVS). Op 27 november zijn er 17 Watersnippen ter plaatse in de Mottigerpolder te Sassenheim (WNL). Een Houtsnip is op 21 november ter plaatse bij Sportpark De Roodemolen in Sassenheim (JDR). Op 8 februari vliegt er een vogel over de Parklaan in Sassenheim (HVS). 3 Houtsnippen zijn op 10 februari aanwezig bij Klein Leeuwenhorst in Noordwijkerhout (WNL).

Een Wulp vliegt op 9 februari over de Kagersingel in Sassenheim (JDR). Op 18 november is een Witgat te zien in Polder Elsgeest te Voorhout (WNL).

Een Grote Mantelmeeuw is op 23 januari ter plaatse op de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (JDR).

Een groep van 38 Holenduiven foerageert op 12 december in de omgeving van de Oosterduinse Sloten (JVD).

Een Kerkuil vliegt op 27 november over de Poelpolder in Lisse (WNL). In de Vossen Weerlaner polder in Hillegom blijkt er een slaapplek van een Kerkuil te zijn (WNL). Een roepende ♂ Bosuil is van 22 november t/m 15 december te horen op het Sollasi Bungalowpark in Noordwijkerhout (RJA). Op 9 december is er in de Elsgeesterpolder te Voorhout een jagende Ransuil te zien (WNL).

Voordat de vorstperiode intrad, kwamen er veel waarnemingen van Ijsvogels binnen. Deze schitterende vogels waren te zien o.a. in het Keukenhofbosch, de wijk Elsbroek in Hillegom, het Mennepark in Sassenheim, de St. Bavo en Nieuw Leeuwenhorst in Noordwijkerhout, Huys te Warmond, de Heemtuin in Lisse (een vastgesteld territorium) en het zuidelijke deel van de Zwetterpolder in Noordwijkerhout (VWA).

Een roffelende Grote Bonte Specht is op 15 januari te horen in de wijk Poelpolder te Lisse (TVH). Nog een roffelende vogel is op 30 januari te horen in Park Rusthoff te Sassenheim (SHU). Een Kleine Bonte Specht is op 5 januari ter plaatse in het Keukenhofbos (OTH). Op 11 januari is een roepend ex. te horen in Polder Het Langeveld (RGE).

2 Veldleeuweriken zijn op 5 februari te horen zingend in de Elsgeesterpolder te Voorhout (WNL).

Een groep van 110 Graspiepers is op 22 januari ter plaatse bij Oud Leeuwenhorst (PSP). Een Waterpieper is op 13 november ter plaatse in de Elsgeesterpolder (WNL).

Er is geen gebrek aan Grote Gele Kwikstaarten, ze zijn overal te zien de afgelopen periode. Ze zijn in weilanden te vinden, maar ook in de bebouwde kom: bijvoorbeeld in het centrum van Sassenheim (JDR, SHU) en in de wijk Elsbroek in Hillegom (TVH). 28 Witte Kwikstaarten zijn er op 13 december foeragerend bij Oud Leeuwenhorst (JVD). Een ♂ Rouwkwikstaart is op 26 december te zien in het zuidelijke deel van de Zwetterpolder (PSP). Een Zwarte Roodstaart is op 14 november te horen, roepend in het Westelijke Bollengebied te Hillegom (TVH).

Een ♂ Roodborsttapuit is op 23 november ter plaatse in Polder Het Langeveld te Noordwijkerhout (WNL). In Polder Het Langeveld is op 4 februari ook de eerste zingende Merel van het jaar (voor zover ingevoerd op waarneming.nl) te horen (SHU). Op 20 november vliegen er 35 Kramsvogels over de Heemtuin in Lisse (TVH). Grote aantallen van deze soort blijven echter uit. Een groep van 100 Koperwieken vliegt op 20 november in zuidelijke richting over de Klinkenbergerplas (WNL). 130 vogels zijn op 2 januari ter plaatse bij Oud Leeuwenhorst in Noordwijkerhout (PSP). De eerste zingende Zanglijster van 2021 is op 29 januari te horen in de Zwanendreef in Lisse (TVH).

Een ♂ Zwartkop is op 5 december te zien op het terrein van de Sancta Maria in Noordwijkerhout (WNL). Op 2 januari is er een ♀ ex. in de wijk Poelpolder te Lisse (WNL).

Dit jaar zijn er relatief weinig overwinterende Tijftjaffen waargenomen; er zijn maar drie waarnemingen binnengekomen en allemaal komend uit Noordwijkerhout (WNL).

Opvallend zijn de waarnemingen van Cetti's Zangers en op twee plekken in de Bollenstreek: op de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (HVS, SHU) en bij het Oosterduinse Meer in Noordwijkerhout. Hier zijn op 2 december 3, mogelijk 4, verschillende vogels aanwezig (MWI, WNL).

Op 29 december ontdekt Arnold Meijer een Bruine Boszanger in een struik langs de Leidsevaart en dit is de eerste waarneming van deze soort in ons gebied. Bruine Boszangers zijn zeer schaarse doortrekkers, hun broedgebied ligt in Siberië en ze overwinteren in zuidoost Azië. Ze laten zich echt niet makkelijk zien (in de taal

van de vogelaar zijn ze 'skulky', dat wil zeggen ze weten zich zeer goed te verstoppen) en het is meestal de ervaren vogelaar die de typisch hard smakkend roep van de vogel herkent. Dit ex. is op 22 januari voor het laatste waargenomen (VWA).

In Oegstgeest werd op 13 november ook een Bruine Boszanger gespot (Annelies Moolenaar)

10 Goudhanen zijn op 18 december ter plaatse in de Heemtuin te Hillegom (WNL). De meeste waarnemingen van Vuurgoudhaan komen van Huys te Warmond. Op 13 november is er een ex. te zien in de omgeving van de Hyacintenstraat in Sassenheim (JDR). Triest is de dode vogel, een verkeersslachtoffer, op 17 januari op de Stationsweg in Lisse (WNL).

Op 17 november zijn er 2 Glanskoppen ter plaatse op het terrein van de Sancta Maria in Noordwijkerhout (WNL). Een foeragerend ex. is op 7 januari te zien in het Keukenhofbos (EBO). 3 Zwarte Mezen zijn op 9 januari ter plaatse in het Lokhorsterduin in Hillegom (WNL).

Op 2 januari telt een waarnemer 30 Huismussen in de Oosteinderpolder te Hillegom (WNL). 2 Ringmussen zijn op Nieuwjaarsdag ter plaatse in het Ter Wegenpark te Sassenheim (JWI). Op 3 januari zijn er 3 exx. te zien in de wijk Elsbroek te Hillegom, een nieuwe tuonsoort voor de waarnemer (TVH).

Een groep van 70 Vinken is op Tweede Kerstdag te zien in de zuidelijke deel van de Zwetterpolder (PSP).

Op 23 november zijn er 25 Kepen ter plaatse bij Huys te Warmond (WNL). Ongeveer 50 Sijzen zijn op Eerste Kerstdag ter plaatse in het Westelijke Bollengebied in Hillegom. Het is een drukte van jewelste! (TVH).

Op 5 januari is er een Goudvink ter plaatse in Warmond Oostergeest (WNL).

6 Appelvinken zijn op 5 februari aanwezig in het bos van Huys te Warmond (WNL). Een foeragerende IJsgors is op 13 november te zien in de Zilkerpolder te Noordwijkerhout (WNL). 20 Rietgorzen zijn op 9 februari ter plaatse in het Westelijke Bollengebied van Hillegom (WNL).

In Lisse is al enige tijd een ongeringde man Pijlstaart aanwezig (Annelies Moolenaar)

Met dank aan de waarnemers:

AMO	Annelies Moolenaar	OTH	Otto Thomas
EBO	Erik Boekhoven	PSP	Peter Spierenberg
HVS	Hans van Stijn	RGE	Reinder Genuït
JDR	Job de Ridder	RJA	Rob Jansson
JVD	Jelle van Dijk	SHU	Sarah Humphrey
JWI	Jan Wierda	TVH	Thomas van Haaster
MDG	Mariska de Graaff	VWA	Vele waarnemers
MWI	Maarten Wielstra	WNL	Waarneming.nl

Waarnemingen voor de periode 11 februari t/m 10 mei kunnen doorgegeven worden via www.waarneming.nl, bereikbaar via onze website, of per e-mail aan Sarah Humphrey: vogelsbollenstreek@gmail.com.

